

ICOMOS biedru ētisko saistību deklarācija

(pārskatīta 2002.gada novembrī Madridē)

Ievads

Pirms dažiem gadiem ICOMOS veltīja pūles nepieciešamībai izstrādāt ētiskas darbības deklarāciju saviem biedriem. Bijušais ICOMOS prezidents Rolands Silva bija īpašs aizstāvis nepieciešamībai izstrādāt šādu dokumentu. Norisinājās vairākas konferences un tikšanās. Īpaši aktīva šajās debatēs bija Apmācību un izglītības starptautiskā zinātniskā komiteja. Vairākām ICOMOS Nacionālajām komitejām jau ir savas ētisko saistību deklarācijas. Daudzas kultūras un mantojuma organizācijas jau ir izstrādājušas šādus dokumentus dažādās profesionālo interešu sfērās.

ICOMOS Stratēģiskajā plānā šādas starptautiskas deklarācijas izstrāde ir izvirzīta par prioritāti, un 1999.gadā pirmais no dokumenta projektiem tika iesniegts izskatīšanai ICOMOS Vadības komitejā. Tika izvērstas plašas debates, un vairākas versijas izsūtītas komentāriem.

ICOMOS ētisko saistību deklarācijas mērķis ir skaidri atspoguļot ētiskas konservācijas standartus un principus, uzsverot katra ICOMOS biedra praktisko atbildību pret kultūras mantojumu un saviem kolēģiem. Tam ir jāklūst par noderīgu ICOMOS biedru, kā arī ne-biedru principu deklarāciju.

Veids, kā tiek lietots „amata nosaukums”, lai noteiktu ICOMOS piederību un atklātu organizācijas profesionālo iedabu, tika risināts saistībā ar apsvērumiem par ICOMOS Ētisko saistību deklarācijas projektu.

Tiek piedāvāts – kad ICOMOS biedri pievienojas Ētisko saistību deklarācijai (piemēram, caur savu Nacionālo komiteju ikgadēji atjaunojot biedru maksu vai pirmo reizi iesniedzot pieteikumu par iestāšanos biedrībā), ja viņi ir atbilstoši kvalificēti un ar atbilstošu pieredzi, tad tie var lietot amata nosaukumu „ICOMOS biedrs” pēc sava vārda, lai norādītu savu profesionāli atzīto piederību ICOMOS komitejai.

Deklarācijas operatīvā pārvalde ir atkarīga no nacionālo komiteju un starptautisko zinātnisko komiteju vēlmes to ieviest. Komitejās īpaši diskutējami jautājumi ir par deklarācijas principu pārkāpumu izvērtēšanu. Vadlīnijas deklarācijas operatīvai pārvaldes ir pievienotas informācijai, bet nav iekļautas deklarācijas sastāvā. Paraugi pārkāpumu pārvaldei ir pieejami Sekretariātā pēc pieprasījuma.

Deklarācijas projekts tika cieši atbalstīts Konsultatīvās komitejas sanāksmē Dubrovņikos 2001.gada oktobrī un izsūtīts visām komitejām. 2002.gada laikā tika saņemti papildus vispārīgi komentāri no individuāliem biedriem un īpaši Francijas, Lielbritānijas un Austrālijas nacionālajām komitejām, kas kopā ar atsevišķām ieteiktajām valodas korekcijām, tika iestrādāti pārskatītajā tekstā. Izsaku pateicību tiem, kas sniedza komentārus un noderīgus padomus dokumenta izstrādē.

Šeridans Burks

ICOMOS Viceprezidents

Sidnejā, 2002.gada 2.novembrī

Preambula

ICOMOS, Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu padome, ir starptautiska nevalstiska organizācija, izveidota 1965.gadā, kas darbojas, lai popularizētu ar pasaules kultūras mantojuma saglabāšanu, aizsardzību un konservāciju saistītas teorijas, metodoloģijas un zinātniski tehniskas zināšanas. Tā ir oficiāla UNESCO un Pasaules mantojuma komitejas padomdevēja institūcija jautājumos par Pasaules mantojuma konvencijas ieviešanu.

Pasaules kultūras mantojums ietver pieminekļus, ievērojamas vietas un teritorijas no monumentāliem objektiem līdz tautas celtniecībai; no kultūrainavām ar nemateriālajām vērtībām, kas atspoguļo sociālo tradīciju slāņus, līdz individuālām, kopienai nozīmīgām vietām.

ICOMOS uzskata, ka daudzveidīgā pasaules kultūras mantojuma saglabāšana ir esošās paaudzes atbildība un privilēģija, kā arī privilēģija un tiesības nākošām paaudzēm.

Tās biedri strādā dažādās nozarēs, sadarbojoties ar vietējām kopienām un apzinoties ekonomisko labumu, ko kultūras mantojuma saglabāšana sniedz vietējā un reģionālā attīstībā.

ICOMOS Ētisko saistību deklarācijas mērķis ir izveidot instrumentu, lai uzlabotu un skaidri definētu ētisku konservācijas praksi un principus, kas būtu noderīgi ICOMOS biedriem, sadarbības partneriem, ne-biedriem un kopienām, kas ir aktīvas kultūras mantojuma saglabāšanā.

Ētisko saistību deklarācija tiks pārskatīta ik pa 6 gadiem.

1.pants:

ICOMOS biedra atbildībā ir sniegt profesionālu padomu un rīkoties saskaņā ar ICOMOS hartām un doktrīnu, kā arī atbilstošām starptautiskām konvencijām¹, UNESCO rekomendācijām un citiem normatīviem, kodeksiem un hartām, kuras ICOMOS oficiāli atbalsta.

2.pants:

ICOMOS biedra pamatpienākums ir aizstāvēt pieminekļu, ievērojamu vietu un teritoriju saglabāšanu tā, lai to kultūras nozīmīgums tiktu saglabāts kā uzticama pagātnes liecība, darot tik daudz, cik nepieciešams, lai par to rūpētos un rosinātu to nepārtrauktu izmantošanu un uzturēšanu, bet cik maz vien iespējams to negatīvi ietekmējot. Tādēļ ir vajadzīga saprotama, holastiska, dinamiska un arī multidisciplināra pieeja, lai garantētu autentiskumu un integritāti un lai atspoguļotu un interpretētu nozīmīgumu. Ir nepieciešama atzīt kultūras mantojuma saglabāšanas vēsturisko un ekonomisko lomu vietējā un pasaules attīstībā.

3.pants:

ICOMOS biedri ciena daudzveidīgas, dinamiskas teritoriju, pieminekļu un ievērojamu vietu materiālas un nemateriālas vērtības, kas var saturēt dažādas nozīmes dažādām grupām un kopienām, tādējādi bagātinot cilvēces kultūru. Biedri ir solījušies veicināt

efektīvu kopienas iesaistīšanu konservācijas procesos, sadarbojoties ar cilvēkiem vai kopienām, kas saistītas ar pieminekli, ievērojamu vietu vai teritoriju un atzīstot, cienot un veicinot daudzveidīgu kultūras vērtību līdzāspastāvēšanu.

4.pants:

ICOMOS biedriem ir jāuztur, jāpapildina un jāatjauno zināšanas par mūsdienīgu konservācijas filozofiju, praksi un paņēmieniem, ieskaitot attiecīgās normatīvās prasības, kur iespējams veicinot to pilnveidošanu, jāveicina informācijas un pieredzes apmaiņa (jautājums par klientu vai darba devēju tiesībām uz konfidencialitāti). ICOMOS biedri var būt profesionālu organizāciju, kas saistītas ar to mācību vai darba vietām, pārstāvji un pievienoties to attiecīgajiem kodeksiem vai disciplinārajiem standartiem.

5.pants:

ICOMOS biedri veicina uzmanības pievēršanu kultūras mantojumam sabiedrībā, tā novērtēšanu, pieejamību un atbalstu, sekmējot informācijas pilnas debates, izglītību, apmācību programmas un īpaši informācijas apmaiņu starptautiskā līmenī. Tie atbalsta kolēģus profesionāļus un ir darbaudzinātāji jaunažiem kolēģiem, popularizējot ētisku mantojuma saglabāšanas praksi, lai veidotu plašāku izpratni par konservācijas filozofiju, standartiem un metodēm. ICOMOS komitejas ir atvērtas dažādiem attiecīgi kvalificētiem interesentiem ar atbilstošu pieredzi.

6.pants:

ICOMOS biedri atzīst, ka daudzi konservācijas projekti pieprasa starpdisciplināru pieeju, uz sadarbību starp profesionāļiem, tehniķiem, administratoriem, amatniekiem un kopienām balstītu komandas darbu.

7.pants:

ICOMOS biedriem jānodrošina, ka lēmumi par konservāciju ir balstīti adekvātās zināšanās un izpētē, kur tiek izdarītas dzīvotspējīgas izvēles un izvēlētie risinājumi tiek pamatoti.

ICOMOS biedri nodrošina, ka tiek veidota pilnīga, ilgstoša un pieejama dokumentācija par konservācijas procesu un veiktajiem darbiem (ieskaitot diagnosticējošo izpēti, monitoringa paņēmienus, pārvaldes metodes, preventīvo konservāciju un iejaukšanos ar restaurāciju) visos konservācijas projektos, par ko viņi ir atbildīgi. Šādai dokumentācijai jābūt nodotai pastāvīgā arhīvā (kā nacionālā bibliotēka), un tai jābūt publiski pieejamai, cik drīz vien iespējams, (jautājums par klienta/ darba devēja prasībām pēc konfidencialitātes, drošības un privātuma), un atbilstoši arhivētai.

8.pants:

Ārkārtas gadījumos, kad kultūras piemineklis, ievērojama vieta vai teritorija ir pēkšņi apdraudēta vai pastāv risks, ka tā var tikt apdraudēta, ICOMOS biedri sniedz visu iespējamo praktisko palīdzību, nepakļaujot riskam paši savu veselību.

9.pants:

ICOMOS biedri ir personīgi un profesionāli atbildīgi savas sabiedrības un kopienas priekšā par savu padomu autorību un derīgumu, par apkopotajiem datiem, veikto analīzi un to vadībā attīstītajiem plāniem.

10.pants:

ICOMOS biedri aktīvi cīnās pret darbu sagrozīšanu, nepatiesu publicēšanu un/ vai ļaunprātīgu izmantošanu, un precīzi un patiesi atsauksies, ierakstīs un publicēs citu intelektuālo, materiālo un praktisko ieguldījumu.

11.pants:

ICOMOS biedri iebilst jebkurai manipulācijai vai rezultātu noklusēšanai par nepieciešamajiem konservācijas darbiem, lai apmierinātu ārējas prasības. Jautājumā par klientu/ darba devēju konfidencialitāti, ICOMOS biedri nodrošina piemērotu sava darba izplatīšanas loku un ierobežojumus, piemēram, nepietiekamus resursus, budžeta ierobežojumus un citus faktorus.

12.pants:

ICOMOS biedri strādā godīgi, objektīvi un toleranti. ICOMOS biedrs vienmēr ieteiks citu biedru (kur cita biedra iesaiste ir nepieciešama), kad tiek veikts uzdevums vai nepieciešams otrs viedoklis, lai novērtētu vai pārskatītu pirmā biedra paveikto.

13.pants:

Biedri rīkojas, lai celtu un stiprinātu ICOMOS cieņu un reputāciju. Tie veido savu profesionālo darbību atklātā, godīgā, saprotamā un objektīvā veidā, izvairoties no neobjektivitātes un negodīguma. Biedriem vienmēr jāizvairās no interešu konflikta un publiski jānorāda uz jebkuru reālu vai šķietamu interešu konflikta situāciju.

14.pants:

Biedri nedrīkst darboties vai runāt ICOMOS vai kādas tās komitejas vārdā bez attiecīgās ICOMOS komitejas atļaujas.

15.pants:

Šīs deklarācijas principu un pienākumu neievērošana uzskatāma par neprofesionālu rīcību un var celt ICOMOS neslavu. Biedri pārstāv ICOMOS biedrību saskaņā ar Ētisko saistību deklarāciju un tās garu. Šīs deklarācijas pantu neievērošana draud ar sankcijām biedram, ieskaitot tā izslēgšanas iespējas izskatīšanu.

Šī deklarācija ir vairākas reizes izskatīta ICOMOS Vadības komitejā un ratificēta ICOMOS biedru Ģenerālajā asamblejā.

VĀRDNĪCA

Autentiskums – atkarībā no kultūras mantojuma īpatnībām, kultūras konteksta un tā attīstības laika gaitā, spriedumi par autentiskumu var būt saistīti ar lielu informācijas avotu dažādību. Informācijas avoti var ietvert tādus aspektus kā formu un dizainu, materiālu un saturu, derīgumu un funkciju, tradīcijas un tehniku, novietojumu un apkārtni, garīgumu, gaisotni un citus iekšējos un ārējos faktorus. Šie avoti pieļauj izstrādāt īpašus mākslinieciskos, vēsturiskos, sociālos un zinātniskos kritērijus kultūras mantojuma izpētei.ⁱⁱ

Konservācija – ietver visus procesus, lai saglabātu nozīmīgas vietas kultūras nozīmīgumu. Atbilstoši apstākļiem, tā var ietvert izmantošanas saglabāšanu vai atjaunošanu, asociatīvās izpratnes un nozīmes saglabāšanu, uzturēšanu, aizsardzību, restaurāciju, rekonstrukciju, adaptāciju un interpretāciju un kopīgi - kombināciju no vairākām šīm darbībām.ⁱⁱⁱ

Kultūras nozīmīgums – nozīmē: estētisko, vēsturisko, zinātnisko un pagātnes, tagadnes un nākotnes paaudžu sociālo vērtību.^{iv} Kultūras nozīmīgumu iemieso pats piemineklis, ievērojama vieta vai teritorija, tās struktūra, novietne (apkārtējā vide), izmantošanas asociācijas, nozīme, arhīvu dokumentācija, saistītās vietas un objekti.

Vērtības – nozīmē ticību, kam ir īpaša nozīme kādai kultūras grupai vai indivīdam, parasti, bet ne vienmēr, ietverot garīgu, politisku, reliģisku vai morālu ticību.^v Pieminekļiem, ievērojamām vietām un teritorijām var būt virkne vērtību, kas ir svarīgas dažādiem indivīdiem un grupām, un vērtības nepārtraukti tiek pārskatītas.

ⁱ Ieskaitot UNESCO Pasaules mantojuma konvenciju (1972), Konvenciju par kultūras priekšmetu nelikumīga importa, eksporta un tirdzniecības aizliegumu un novēršanu (1970), Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu saglabāšanas un atjaunošanas hartu (*Venēcijas harta*) (1964) + sekojošas hartas: Florences harta (vēsturisko dārzu, 1981), Vēsturisku pilsētu un apdzīvotu vietu konservācijas harta (1987), Arheoloģiskā mantojuma aizsardzības un pārvaldības harta (1990), Zemūdens kultūras mantojuma aizsardzības un pārvaldības harta (1996), Starptautiskā kultūras tūrisma harta (pārskatīta 1999), Tautas celtniecības mantojuma harta (1999), Vēsturiskās koka (guļbaļķu) arhitektūras saglabāšanas principi (1999).

ⁱⁱ Naras dokuments par autentiskumu, 1994

ⁱⁱⁱ Austrālijas ICOMOS Burras harta, 1999

^{iv} Austrālijas ICOMOS Burras harta, 1999

^v Austrālijas ICOMOS Ētiskās līdzaspastāvēšanas kodekss nozīmīgu vietu konservācijā, 1998

Vadlīnijas deklarācijas operatīvai pārvaldei

Nacionālās komitejas drīkst noteikt kandidātu kvalifikācijas un pieredzes standartus, kas jāsasniedz, lai kļūtu par ICOMOS biedru. Ir vispārēji pieņemta prasība, ka individuāliem kandidātiem jābūt atbilstoši profesionālajai kvalifikācijai un vismaz trīs gadu pieredzei nozares praktiskajā darbā vai nozares politikas izstrādē. Biedri, kas jau ilgstoši ir bijuši piesaistīti ICOMOS un ir bijuši ieinteresēti ICOMOS atbalstītāji, var nesasniegt visus kritērijus, kas izvirzīti individuālajiem kandidātiem.

Pievienošanās ICOMOS Ētisko saistību deklarācijai ir iespējama, to ietverot Nacionālo komiteju ikgadējā biedru dalības atjaunošanas veidlapā, papildus jau iepriekš norādītajām prasībām kvalifikācijai un pieredzei. Tikai TAD biedri drīkst lietot amata nosaukumu, lai identificētu savu piederību ICOMOS. Ieteikums nosaukumu „ICOMOS biedrs” lietot tikai, lai apzīmētu ICOMOS individuālos biedrus.

Ētisko saistību deklarācijas principu ieviešana dzīvē ir atkarīga no nacionālo un zinātnisko komiteju vēlmes. Ieviešanas veids vispirms skars izglītošanas un profesionālās orientācijas aktivitātes, bet ir gadījumi, kad tas var ietvert nepiemērotas rīcības konfidencialu izvērtēšanu. ICOMOS Nacionālo komisiju valdes var risināt jebkuru Ētisko saistību deklarācijas pārkāpumu, izskatot sūdzības par nepiemērotu rīcību. Nacionālajai komitejai vispirms katrs gadījums būtu jāizdiskutē ar biedru sarunu ceļā.

Dažas nacionālās un starptautiskās zinātniskās komitejas jau lieto operatīvās vadlīnijas, lai risinātu savu biedru profesionālās uzvedības ētikas pārkāpumus. Ir noteikts, ka tie attiecas tikai uz profesionālas rīcības gadījumiem, nevis civilo likumu pārkāpumiem. Tomēr, ņemot vērā sabiedrības, kurā mēs dzīvojam, strīdīgo noskaņojumu, īpaši rekomendējam izmantot juridiski pamatotus padomus.